

**Аналітичний звіт із висвітлення
теми депортації українських дітей в
російських медіа**

ЗМІСТ

I. МЕТОДОЛОГІЯ.....	3
II. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ ДЕПОРТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	4
III. ЯК РОСІЙСЬКІ МЕДІА ВИСВІТЛЮЮТЬ ДЕПОРТАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ.....	6
IV. НАРАТИВИ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ У КОНТЕКСТІ ДЕПОРТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ РОСІЄЮ.....	15
V. ВИСНОВКИ	30

I. МЕТОДОЛОГІЯ

Для проведення моніторингу та аналізу було взято за основу російські державні телеканали («Планета РТР», «Россия 24», «НТВ-Мир», «360»), записи яких здійснює Національна рада. Моніторинг охоплював період з 24 лютого 2022 року і до травня 2023 року. Це пов'язано із тим, що Росія здійснила пряме повномасштабне вторгнення із численними порушеннями, які набули публічного, зокрема медійного розголосу. Однак у звіті можуть бути представлені медійні записи, матеріали або повідомлення у період раніше, якщо це необхідно для огляду контексту російської пропаганди. Національну раду цікавили у першу чергу новинні та інформаційно-аналітичні передачі. За одиницю аналізу було взято новинні сюжети (для новинних передач) та окремі висловлювання (переважно для інформаційно-аналітичних передач). Початок кожного сюжету або висловлювання було зафіксовано за київським часом. Серед онлайн медіа було взято до уваги ресурси: «Известия», «Московский комсомолец», «vesti.ru», «РИА», «Радио Sputnik», «Ведомости», «Парламентская газета», «АиФ», «Коммерсантъ», «Lenta.ru», «ТАСС», «SM.News», «bloknot.ru», «Общественная Служба Новостей», які за інформацією компанії «Медialogия»¹ (яка займається моніторингом російських медіа для з'ясування ефективності їх комунікації) є найбільш популярними в Росії. За одиницю аналізу в онлайн-медіа було взято текстове (новинне) повідомлення. Національна рада з огляду на відсутність доступу до радіопростору держави-агресора здійснює моніторинг радіостанцій РФ в Інтернеті, тому за основу аналізу було взято онлайн-медіа «Радио Sputnik», яке є онлайн-версією цієї радіостанції. На цих підставах Національна рада не може претендувати на вичерпність та остаточність даного дослідження. Зібрані матеріали, на основі яких проводився аналіз, додаються до аналітичного звіту у формі документів MS Word під назвою «Наративи та дезінформація на телеканалах РФ» у кількості 1 файл, у якому міститься опис та транскрибований текст окремих висловлювань та повідомлень, MS Excel під назвою «Таблиця наративів та дезінформації» та «Таблиця онлайн-ресурсів РФ» у загальній кількості 2 файли, у яких міститься інформація про висловлювання та посилання на відповідні повідомлення. У файлі під назвою «Таблиця наративів та дезінформації» систематизовано наративи та дезінформаційні повідомлення для підтвердження системності російського пропагандистського впливу у темі депортації українських дітей, а також для підтвердження того, що дезінформаційні повідомлення та наративи у

---

¹ [О компании | Медialogия \(mlg.ru\)](https://mlg.ru)

російських медіа типові. Для спростування наративів та дезінформації було використано дані з відкритих джерел, переважно з ресурсу EUvsDisinfo, а також матеріали дослідницьких інститутів, експертних груп, уповноважених міжнародних представників та місій.

II. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ ДЕПОРТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила повномасштабне вторгнення в Україну, виправдовуючи це необхідністю проведення так званої «СВО» (спеціальної воєнної операції). Фактично, Росія здійснила збройну агресію² по відношенню до України, що супроводжувалося численними грубими порушеннями міжнародного гуманітарного права (далі-МГП), статуту ООН та інших міжнародно визнаних правових документів, а саме вчиненням воєнних злочинів та злочинів проти людяності³. У зв'язку із цим на міжнародній арені було порушене питання щодо визнання агресії Росії проти України реальним актом геноциду українського народу. Однією із його складових є депортація або насильницьке переміщення населення, у тому числі дітей⁴. Депортація українських дітей Росією була визнана Резолюцією Європарламенту від 15 вересня 2022 року⁵ і була засуджена багатьма західними країнами. Окрім цього, ПАРЄ⁶ та ОБСЄ також визнали, що депортація Росією українських дітей насправді відбувалася і має місце й сьогодні. З позиції міжнародного права депортація дітей – це одне із 6 серйозних порушень проти дітей в умовах воєнних конфліктів. Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію 1261 РБ ООН у 1999 році, в якій було детально описано шість серйозних порушень проти дітей під час збройного конфлікту. Ці порушення витікають з основоположних принципів міжнародного гуманітарного права, міжнародного права прав людини, а також Женевських конвенцій (включно з додатковими протоколами до них), Римського статуту і Конвенції про права дитини⁷. Парламентська асамблея НАТО визнала злочини

---

² [Радіо Свобода Weekly: Резолюція ООН вимагає від Росії негайно вивести війська з України \(radiosvoboda.org\)](https://www.radiosvoboda.org/uk/news/2023/03/29/qa-justice-efforts-ukraine#_top)

³ https://www.hrw.org/uk/news/2023/03/29/qa-justice-efforts-ukraine#_top

⁴ [Римський Статут Міжнародного Криміналь... | від 17.07.1998 \(rada.gov.ua\)](https://www.rada.gov.ua/), ст.7, п.1

⁵ [ТА MEF \(europa.eu\)](https://www.ta-mef.eu/)

⁶ [Doc. 15748 - Report - Working document \(coe.int\)](https://www.coe.int/)

⁷ RUSSIA'S SYSTEMATIC PROGRAM FOR THE RE-EDUCATION & ADOPTION of UKRAINE'S CHILDREN, с.8

Російської Федерації проти України геноцидом, а терористичний режим в РФ - рашизмом⁸

Тому коли Росія здійснює викрадення або захоплення дітей, то порушує Женевські конвенції, і здійснює воєнні злочини та злочини проти людяності. У даному випадку йдеться про Конвенцію про захист цивільного населення під час війни, а саме про статтю 50 «Окупаційна влада... за будь-яких обставин не повинна змінювати їхнього (*прим.* громадянського статусу дітей) громадянського статусу або вносити їх до списків підконтрольних їй формувань або організацій»⁹. Дію саме цієї Конвенції Росія денонсувала у листопаді 2019 року, що розширює можливості продовжувати свою злочинну діяльність.

Росія вдається до використання медіа, аби зображати українців та їх союзників у війні проти Росії ворогами, а свої злочини подає як цілком легітимні, виправдані, доцільні і необхідні. Таким чином Росія через засоби медіа намагається виправдати, приховати, применшити негативні наслідки своєї злочинної діяльності, що явно відображається по телебаченню, в Інтернеті, на радіо, у пресі та інших медіаресурсах. Національна рада проводить регулярний моніторинг російських федеральних телеканалів щодо виявлення ворожої і особливо небезпечної риторики по відношенню до України, українського народу та військово-політичного керівництва України, а також її союзників. Депортація українських дітей до Росії – це, безумовно, прояв злочинної діяльності Росії у війні проти України, а тому відображення цього у російських медіа посідає чільне місце і має бути детально проаналізоване. Національна рада брала до уваги записи телепередач, новинні повідомлення російських онлайн-медіа (перелік додається), звертаючи увагу, насамперед, на період від початку 2022 року і до сьогодні.

Офіційним приводом до війни Росії проти України стало підписання 21 лютого 2022 року президентом Російської Федерації В. Путіним так званого указу про визнання псевдореспублік Л/ДНР¹⁰, який передбачав, що фактичними «кордонами» цих псевдореспублік стануть адміністративні межі донецької та луганської областей, які українські війська мали би повністю залишити. Після проведення псевдореферендумів у вересні 2022 року захоплені Росією території було нібито проголошено частиною Російської Федерації, що супроводжувалося оформленням Росією російських паспортів для українців, які залишилися на окупованих та анексованих Росією

---

⁸ <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3712643-parlamentska-asamblea-nato-viznala-zlocini-rosii-proti-ukraini-genocidom.html>

⁹ Конвенція про захист цивільного населення... | від 12.08.1949 (rada.gov.ua), ст. 50

¹⁰ <https://pravo.ru/news/239344/>

територіях. «Правовою» підставою для цього стало підписання В. Путіним у 2019 році указу «Про визначення у гуманітарних цілях категорій осіб, які мають право звернутися із заявами про прийом до громадянства Російської Федерації у спрощеному порядку»¹¹. Хоча у законному сенсі цей указ нікчемний і несе для України ніяких правових наслідків, він становить суттєві підвалини для російської пропаганди, про що йдеться далі.

III. ЯК РОСІЙСЬКІ МЕДІА ВИСВІТЛЮЮТЬ ДЕПОРТАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ

21 лютого 2022 року, коли В. Путін визнав незалежність так званих «ДНР та ЛНР», одночасно з російської сторони було заявлено про обстріли українською армією та оголошено «евакуацію» в Російську Федерацію¹². Після цього у медіа з'явилися повідомлення про те, як Росія вивозить на свою територію українських дітей.

Приклад інформації із записів Національної ради: у фрагменті від 9 березня 2022 о 19:17 (за київським часом) у передачі «Вести» на каналі «РТР Планета» ведучий розповідає про зустріч президента Росії В. Путіна із уповноваженою з прав дитини Марією Львовою-Беловою, у ході якої було обговорено бюрократичні перешкоди оформлення вивезених з України дітей у російські сім'ї. Однією з таких перешкод було названо відсутність у багатьох дітей російського громадянства. У сюжеті також йдеться про те, як українських дітей з інтернату в Донецьку було вивезено у заклад на окупованій росією території. Обличчя дітей видно добре, одна із дівчаток у кадрі дає інтерв'ю. Її називають Кароліною. Наприкінці сюжету зображується розмова В. Путіна із М. Львовою-Беловою, у результаті якої В. Путін просить М. Львову-Белову надати пропозиції відповідним органам усунути бюрократичні перешкоди для влаштування українських дітей без російського громадянства у російські сім'ї.

Це один із перших випадків, коли у російських медіа згадано не лише про те, що Росія вивозить українських дітей на свою територію, але й про те, що є певні законодавчі норми, які перешкоджають усиновленню або «оформленню» українських дітей в російські сім'ї. Це може вказувати на те, що у новинному повідомленні простежується намір допустити певні законотворчі процедури і легалізувати усиновлення або «оформлення»

¹¹ <https://base.garant.ru/72229888/#friends>

¹² <https://iz.ru/1396878/2022-09-17/v-donetcke-chetyre-cheloveka-pogibli-v-rezultate-obstrela-so-storony-vs>

українських дітей в російські сім'ї. Подібні дії з правової точки зору суворо заборонені міжнародним правом.

Наприклад, 21 квітня 2022 року було повідомлення на сайті медіаресурсу «Известия» про те, що вже більше 150 тис. українських дітей з так званих «Л/ДНР» було вивезено до Росії¹³. Повідомлення про те, як діти Донбасу оздоровлювалися у російських дитячих таборах було поширене у червні 2022 року у онлайн-виданні «Московский комсомолец».

Щоб простежити закономірність у повідомленнях російських медіа у контексті депортації дітей та визначити їх взаємозв'язок було складено таблицю для визначення характеру інформації, яка подавалася медіа. Усі медіа розподілені за сферою їх діяльності (телебачення, радіо, Інтернет). Кожне медіа було оцінено за тим, чи подавалася у ньому інформація, яка:

- виправдовує неправомірні дії Росії у контексті депортації українських дітей;
- дискредитує дії України та її політичного керівництва у контексті захисту українських дітей від наслідків війни Росії проти України;
- дискредитує дії західних держав, союзників України та організацій-партнерів України у контексті захисту українських дітей від наслідків війни Росії проти України;

Ця таблиця дає змогу оцінити чи є повідомлення різних російських медіа щодо депортації українських дітей системними. Оцінка відбувається через підрахунок збігів значення «+» за стовпцями. Наприклад, у стовпці «Виправдовування неправомірних дій Росії у контексті депортації українських дітей» є 14/18 можливих значень «+». Це означає, що 14 із взятих для моніторингу та аналізу медіа поширювали інформацію, яка виправдовує неправомірні дії Росії у контексті депортації українських дітей. Якщо певна клітинка у стовпці пуста, це означає, що у ході моніторингу та аналізу такої інформації за обраний проміжок часу не було виявлено.

За даними таблиці:

- 15/20 взятих за основу моніторингу та аналізу медіа поширювали інформацію, яка виправдовує неправомірні дії Росії у контексті депортації українських дітей;

---

¹³ [В Россию из ДНР и ЛНР эвакуировали более 150 тыс. детей | Новости общества | Известия | 22.04.2022 \(iz.ru\)](https://www.iz.ru/news/1204222/)

- 11/20 взятих за основу моніторингу та аналізу медіа поширювали інформацію, яка дискредитує Україну у контексті захисту українських дітей від наслідків війни та депортації;
- 17/20 взятих за основу моніторингу та аналізу медіа поширювали інформацію, яка дискредитує західні держави, союзників України та організацій-партнерів у контексті захисту від наслідків війни;
- 10/20 взятих за основу моніторингу та аналізу медіа вдавалися до поширення інформації за усіма наведеними напрямками (дискредитували Україну, західні країни та виправдовували дії Росії).

За даними таблиці видно, що 3 російські телеканали (Россия 24, Планета РТР, НТВ-Мир) переважно вдаються до поширення інформації, яка виправдовує злочинні дії Росії і дискредитує Україну або її союзників, або і те й інше разом. Телеканали «Планета РТР»¹⁴ та «Россия 24», який належить до того ж медіаконцерну ВДТРК¹⁵, що і Планета РТР, є державними телеканалами. НТВ-Мир є телеканалом акціонерного товариства «Телекомпанія НТВ», яка є однією з дочірніх ПАТ «Газпром»¹⁶. Ці канали є загальнодоступними, що свідчить про потенціал їх суттєвого впливу на російську аудиторію. У ході аналізу висловлювань російських політиків та посадових осіб, які причетні до депортації українських дітей простежується тенденція до поширення інформації, яка виправдовує неправомірні дії Росії із депортації українських дітей і водночас дискримінує Україну та її союзників, західних партнерів щодо захисту українських дітей.

Наведені у таблиці онлайн-медіа обрано на підставі їх найбільшої популярності за даними ресурсу Медиалогія¹⁷. Окрім того, міжнародні версії телеканалів продовжують супутникове мовлення на територію країн Європи. Цим самим вони продовжують поширювати пропагандистські наративи та дезінформацію на зовнішню аудиторію, що може мати вплив на провадження зовнішньої політики цих держав по відношенню до України у її протистоянні Росії.

¹⁴ [РТР - Планета - російський новинний телеканал, що належить ВДТРК, який транслюється закордоном | Війна і санкції \(nazk.gov.ua\)](#)

*Ren.tv є російським телеканалом, але оскільки Національна рада не здійснює його запис, то у звіті використано матеріал з онлайн-ресурсу Ren.tv, який переважно публікує подібний за змістом контент.

¹⁵ [ВГТРК РОССИЯ 24 - ВГТРК \(vgtrk.ru\)](#)

¹⁶ [АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТЕЛЕКОМПАНІЯ НТВ" | Війна і санкції \(nazk.gov.ua\)](#)

¹⁷ [Рейтинги федеральных СМИ | Медиалогія \(mlg.ru\)](#)

Таблиця системності повідомлень російських медіа щодо депортації українських дітей

Тип медіа	Назва медіа	Виправдовування неправомірних дій Росії у контексті депортації українських дітей	Дискредитація України у контексті захисту її дітей	Дискредитація західних держав у контексті захисту українських дітей
<i>Телебачення</i>	ПЛАНЕТА РТР	+	+	+
	Россия 24	+	+	+
	НТВ Мир	+	+	
	360	+		
	Rep.tv*			+
<i>Онлайн-видання</i>	Известия	+		+
	Московский комсомолец	+	+	+
	Коммерсантъ	+	+	+
	Lenta.ru	+	+	+
	газета.ru	+	+	+
	АиФ	+	+	+
	РИА	+	+	+
	Парламентская газета	+	+	+
	Общественная Служба Новостей			+
	SM.News			+
	vesti.ru			+
	Ведомости	+		+
	ТАСС	+		
bloknot.ru			+	
<i>Радіо</i>	Радио Sputnik	+	+	+

IV. РОЛЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ У ЗДІЙСНЕННІ ПРОПАГАНДИ ЗАСОБАМИ МЕДІА

Публічні висловлювання В. Путіна, М. Львової-Белової, М. Захарової, Т. Москалькової, К. Мішонової, В. Небензі загалом можна охарактеризувати як такі, які були спрямовані на виправдовування неправомірних дій Росії по

відношенню до українських дітей, дискредитацію України та її союзників у контексті захисту дітей. Чи не найяскравішим у цьому плані можна вважати висловлювання директора департаменту інформації і преси МЗС РФ, офіційної представниці МЗС РФ Марії Захарової 20.03.2023 о 00:04 у передачі «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым», що на каналі «РТР Планета»:

«... Буквально на следующий день вышло, ну, я не могу сказать... какое-то журналистское расследование, нет, просто обратили внимание на то, а из какой семьи происходит тот самый, как бы обвинитель этого самого «как бы уголовного» суда МУСа, да? Действительно, связь через его родного брата с педофилами, а это же, как вы понимаете, не единичный случай, когда люди занимают такие высокопоставленные должности и находятся в таких так называемых «элитарных кругах», то, безусловно, речь идёт об определённом лобби. А так причём же здесь Мария Львова-Белова? А причём здесь президент Путин? Да очень просто. Дело в том, что наша страна пресекла канал поставки детей вот этим самым западным либеральным элитам детей не защищённых никаким правом до того, как за них вступилась россия, ведь речь идёт о детях, беспризорниках, о детях, от которых отказались родители на территории Украины на территории ну так или иначе раньше контролировавшейся Украиной. Затем ситуация изменилась. Эти дети были предназначены для таких... ну, по-большому счёту, выродков, уродов, как брат родной брат этого самого исполнителя обвинителя Муса. А мы взяли как страна, как народ, который не поддается этому дичайшему влиянию Запада на этом направлении, а я напомним: ведь это же либеральные западные элиты ввели в оборот новую нормальность в виде смены пола детям. В виде развращения детей путем насаждения им идеологии там не только даже однополость, там же гораздо всё страшнее. ... Эти беззащитные дети, которых Мария Львова-Белова, имея на это соответствующие полномочия и законодательную базу, которая много лет у нас вырабатывалась, о чём говорил президент России, она не дала и не даёт их в обиду и просто спасает их жизнь. Эти дети в том числе могли стать жертвой, как сказать, представителей чёрной трансплантологии, с которыми не смог побороться даже МТБЮ.

... Ещё раз повторю: сотни людей, вот эти самые дети, которые не имели никакой защиты статуса, они отказники были. Этим самым детей Россия приняла как родных, защитив юридически от того беспредела, с которым бы они столкнулись, будучи усыновлёнными сами понимаете, кем и как или просто обречёнными на то, через что прошли сербы в свое время, цыгане в свое время в рамках косовского беспредела».

У цьому висловлюванні М. Захарова вдається одразу до 2 прийомів - виправдовування дій Росії і дискредитації України та її союзників і партнерів. Важливо, що М. Захарова обіймає високу державну посаду в МЗС РФ, будучи офіційним представником цього міністерства. Відтак її заява, озвучена у прямому ефірі телепередачі набуває рис офіційної позиції МЗС РФ по відношенню до усіх західних країн та авторитетних міжнародних наднаціональних і правозахисних організацій. Звідси будь-які аргументи про те, що вислів М. Захарової – це лише її особиста думка, яка не має відношення до виконання її посадових обов'язків, не мають підстав. Свої заяви М. Захарова робить публічно і для широкої аудиторії популярного російського державного телеканалу. Такі висловлювання чинять вплив на глядацьку аудиторію і є частиною російської пропаганди. Вони демонструють офіційну позицію МЗС РФ по відношенню до депортації українських дітей.

Вислів Константина Долгова (заступника голови комітету Ради Федерації) демонструє схожу тенденцію, оскільки так само одночасно дискредитує Україну, західні країни, натомість виправдовуючи Росію. У своєму висловлюванні 20.03.2023 об 11:30 у передачі «60 минут» на каналі «РТР Планета» К. Долгов стверджує, що ордер на арешт В. Путіна – це заангажоване рішення МКС, адже в історії були випадки злочинів інших держав, хоча лідерів цих держав за таке не карали. К. Долгов говорить, що особи причетні до ордеру на арешт Путіна підписали собі цим смертний вирок він також запевняє, що Росія рятує дітей від неонацизму:

К. Долгов: ... А что в это время? Наш президент был Мариуполе, был в Севастополе. Он лично контролирует работу по восстановлению и, подчеркиваю, развитию социально-экономической инфраструктуры в интересах людей, в интересах тех жителей, которые воссоединились с Россией, в том числе детей. Мы... Он продолжает (наш президент), и мы продолжаем как Россия спасать детей от неонацизма. Именно по детской статье МУС выписывает вот этот ордер.

О. Скабеева: *Кто кого куда украл вообще никому не понятно.*

К. Долгов: *Куда украл? Эти дети спасены! Я видел этих детей в Луганске, видел их глаза, видел их улыбки, их смех...»¹⁸.*

К. Долгов не лише заперечує провину Російської Федерації у депортації українських дітей, але й визнає цілком виправданою війну Росії проти України, а вищим посадовим особам МКС взагалі висловлює погрози за

---

¹⁸ 20.03.2023 о 11:30 Передача «60 минут», канал «РТР Планета»

виданий арешт В. Путіна. Подібні заяви закріплюють уявлення про те, що увесь цивілізований світ протистоїть Росії, а тому Росії необхідно мобілізувати ще більше зусиль на боротьбу з противниками, що розпалює ненависть до України та західних країн і пропагує війну.

Виправдовування злочинної депортації українських дітей Росією відбувається через формування уявлення, що Росія насправді має лише добрі наміри і прагне врятувати українських дітей від вигаданої загрози – нацизму та/або фашизму. У сюжеті 06.04.2023 о 05:08 у передачі «Вести», канал «Россия 24» йдеться про конференцію та інші заходи, організовані Росією щодо так званої «евакуації дітей із зони бойових дій». Окрім того, згадується, що в Європі відбирали українських дітей від їх законних опікунів. Після цього наводиться пряма мова представника Російської Федерації в ООН В. Небензі, який заявляє, що Росія «евакуює дітей із зони бойових дій, які були спровоковані злочинним київським режимом»:

«Правда состоит в том, что дети были эвакуированы из зоны боевых действий, спровоцированных преступным киевским режимом, в том, что все эти 9 лет войны на Донбассе Киев не интересовался судьбой этих детей, планомерно и намеренно подвергал их жизни опасности, в том, что никакого массового насильственного усыновления не существует, в том, что только сироты и дети, оставшиеся без попечения родителей из учреждений, расположенных в административных границах ДНР и ЛНР на момент признания их независимости Российской Федерацией были переданы под временную предварительную опеку либо временное попечительство российских граждан. Этот институт не является усыновлением».

Враховуючи посаду В. Небензі, а також те, що заявлене ним висловлювання мало місце на засіданні в ООН, можна зробити висновок, що це цілеспрямована сформульована і узгоджена з російським політичним керівництвом позиція, яка по-справжньому відображає ставлення керівництва Російської Федерації до депортації українських дітей. Фактично В. Небензя на державному рівні як уповноважена на це особа стверджує, що Україна винна у тому, що Росія розв'язала війну на Донбасі, і сама ж Росія «рятує» українських дітей, здійснюючи «ненасильницьку евакуацію».

20.03.2023 о 00:04 у передачі «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым» на каналі «РТР Планета» Леонід Калашніков, який обіймає посаду голови комітету ДД РФ у справах СНД висловив, що він разом із Г. Зюгановим та Й. Кобзоном започаткували ініціативу «Діти Донбасу», у ході якої майже 16 000 дітей з 2015 року привозили дітей з Донбасу до Росії у

будинку відпочинку (Снегири, московська обл.) для того, аби діти змогли за його словами «відпочити від обстрілів». За словами Л. Калашнікова за це на нього та інших ініціаторів ініціативи було накладено санкції. Далі Л. Калашніков разом із В. Соловйовим стверджують, що лідери західних країн, а також судді МКС діють несправедливо по відношенню до Росії та її лідерів. Вони зазначають, що в історії були й інші випадки «вибіркового» ставлення судових інстанцій світового рівня до певних політиків та інших суспільних діячів. Таким чином Л. Калашніков намагається створити певне уявлення про те, які він разом із іншими російськими політичними та громадськими діячами опікувався українськими дітьми і водночас зазначити вороже ставлення України та інших країн до цього, адже вони не схвалюють подібні ініціативи. Є припущення, що подібне твердження висловлене у тому числі з метою нормалізувати і легітимувати будь-які дії, які Росія вчиняє по відношенню до українських дітей, попри міжнародне право.

У той же час «уповноважена з прав дитини» у анексованій Автономній Республіці Крим Ірина Ключова також висловлювалася з метою дискредитувати Україну та її партнерів. У сюжеті 04.04.2023 о 14:26 у передачі «Вести» на каналі «РТР Планета» І. Ключова стверджує, що повернення дітей додому в Україну супроводжувалося допомогою волонтерських організацій, адже витрати на дорогу в Україну коштують дорого. За це (за словами І. Ключової) волонтерські організації просять українських дітей розповісти, що умови їх перебування в Росії були жахливими. Закадровий голос, який озвучує сюжет, звинувачує українську владу у тому, що вона шантажує дітей, які перебувають у Росії. Такий вислів дискредитує як Україну, так і її партнерів, які зображені не зацікавленими у правовому механізмі повернення депортованих українських дітей додому. У цьому ж сюжеті ведучий розповідає про те, що М. Львова-Белова надавала гуманітарну допомогу на окупованих Росією територіях, а сама М. Львова-Белова стверджує, що вивезені із зони бойових дій діти можуть бути передані родичам в Україні. Ведучий запевняє, що українська влада використала те, що росіяни вивозили українських дітей в табори як привід для інформаційної атаки на Росію. Попри дискредитацію, сюжет зосереджений на тому, аби висвітлювати дії Росії як такі, які всіляко допомагають українським дітям, протиставляючи це Україні та західним країнам.

Ще одним прикладом інформації, яка дискредитує Україну може бути фрагмент запису 04.04.2023 о 18:45 у передачі «Вести» на каналі «Россия 24», у якому українську владу звинувачують у тому, що вона використовує дітей «як розмінну монету» для досягнення своїх цілей. Ведучий у новинному

сюжеті стверджує, що українська влада намагалася залякати вивезеного з України Росією хлопця тим, що його рідним загрожує смерть, якщо він не повернеться в Україну та не буде заявляти про себе як про жертву насильницької депортації. У сюжеті наведено пряму мову М. Львової-Белової, яка стверджує, що спроба української влади залякати хлопця – це навмисна і спланована за участю іноземних спецслужб провокація. Після цього зображується фрагмент коментаря М. Захарової:

«Сейчас будут придумываться любые истории о нашей стране, записываются видео, подбрасываются фотографии, фальсифицируются правда гибридно формируются с ложью только для того, чтобы отвлечь внимание от диких проблем с детьми, которые находятся на территории стран, в частности, Европейского союза». Її коментар був наданий у рамках офіційної прес-конференції уповноваженого з прав дитини М. Львової-Белової у МЗС РФ.

Огляд цих висловлювань російських політиків та посадовців демонструє, що російські політики поширюють інформацію, яка виправдовує дії уряду Російської Федерації і російську людоненависницьку політику. Вони намагаються усіляко очорнювати західні країни (переважно країни Європи та США), тому є підстави стверджувати про координовану роботу російських політиків, чиновників та російських медіа щодо депортації українських дітей. За даними матеріалів Єльської школи громадського здоров'я у Росії є координована мережа з федеральних, регіональних і місцевих діячів, безпосередньо залучених до оперативного і політичного обґрунтування депортації українських дітей. Щонайменше 12 з причетних до цього осіб на момент написання цього звіту не перебувають у санкційних списках США та/або списках міжнародних санкцій¹⁹.

Це підтверджує, що заяви російських політиків щодо депортації українських дітей мають системний характер і взаємопов'язані між собою. Більше того, російські медіа підхоплюють такі висловлювання та заяви російських посадових осіб та політиків і цим самим сприяють формуванню уявлення про те, як Росія начебто займається «порятунком» українських дітей, а Україна та західні країни всіляко цьому перешкоджають і взагалі становлять загрозу для українських дітей. Так російські медіа формують лояльне ставлення російського народу до депортації українських дітей і будь-яких дій російського уряду щодо цього. Це сприяє підтримці політики депортації Росією не лише у межах самої Російської Федерації, але й на тих територіях,

---

¹⁹ RUSSIA'S SYSTEMATIC PROGRAM FOR THE RE-EDUCATION & ADOPTION of UKRAINE'S CHILDREN

де досі працюють або на які поширюють свою діяльність російські медіа. Тому російські медіа – це співучасники злочинної діяльності Російської Федерації у контексті депортації дітей, оскільки вони підтримують і поглиблюють злочинну депортацію. Завдяки санкційним пакетам Євросоюзу вдалося обмежити мовлення російських телеканалів та деякі інші російські медіа²⁰. Так до обмежень було внесено щонайменше телеканали РТР Планета»/RTR Planeta, «Россия 24»/Russia 24 і «Международный телецентр»/TV Centre International. Окрім того, санкції зачепили Національну державну телерадіокомпанію республіки Білорусь «Белтелерадиокомпания» і провідного оператора телекомунікаційних послуг міністерства оборони РФ АТ «Воентелеком»²¹. Згодом обмежень зазнав канал НТВ-Мир/NTV-Mir, «Россия-1», «Рен-ТВ» і «Первый канал»²², однак російські пропагандистські медіа постійно шукають лазівки, аби продовжувати свою пропаганду, а тому питання заборони російських пропагандистських медіа не може бути вирішеним остаточно принаймні поки. Наприклад, на офіційному сайті ВДТРК телеканали Россия 24 і Планета РТР доступні для вільного перегляду в онлайн-режимі²³. Це означає, що будь-хто охочий, хто має доступ до мережі Інтернет, має змогу переглядати ці телеканали в онлайн-режимі.

Російська пропаганда дискредитує Україну та її західних партнерів, а також виправдовує російські воєнні злочини і злочини проти людяності, через наративи та дезінформацію, про які йдеться далі.

IV. НАРАТИВИ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ У КОНТЕКСТІ ДЕПОРТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ РОСІЄЮ

У ході аналізу було виокремлено найбільш поширені дезінформаційні тези та наративи, які використовували російські медіа протягом обраного проміжку для моніторингу та аналізу. За даними ресурсу EUvsDisinfo таких тез та наративів загалом можна виокремити щонайменше 5:

1. Викрадення Росією українських дітей – абсурдна містифікація²⁴.

²⁰ [Russia's war of aggression against Ukraine: EU adopts 9th package of economic and individual sanctions - Consilium \(europa.eu\)](https://consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2014/03/2014031401/)

²¹ [Санкції в деталях - Ольга Герасим'юк роз'яснила, які обмеження чекають на російські телеканали в Європі - Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення \(nrada.gov.ua\)](https://nrada.gov.ua/ua/news/1044)

²² [Російські телеканали «НТВ-Мир», «россия-1», «Рен-ТВ» і «Первый канал» - під санкціями Європейського Союзу - Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення \(nrada.gov.ua\)](https://nrada.gov.ua/ua/news/1044)

²³ [Вечер с Владимиром Соловьёвым последний выпуск сегодня смотреть \(smotrim.ru\)](https://smotrim.ru/)

²⁴ <https://euvsdisinfo.eu/report/the-kidnapping-of-ukrainian-children-by-russia-is-an-absurd-hoax>

Ця теза неодноразово була озвучена, зокрема посадовими особами Російської Федерації, серед яких були В. Небензя, М. Львова-Бєлова К. Долгов та ін. Також наратив може виглядати так: «викрадення Росією українських дітей не є воєнним злочином» або «Росія врятувала дітей, а не викрала їх з України». Нижче наведено приклади висловлювань.

В. Небензя: *«Правда состоит в том, что дети были эвакуированы из зоны боевых действий, спровоцированных преступным киевским режимом, в том, что все эти 9 лет войны на Донбассе Киев не интересовался судьбой этих детей, планомерно и намеренно подвергал их жизни опасности, в том, что никакого массового насильственного усыновления не существует...»*. В. Небензя заперечує депортацію українських дітей Росією, називаючи цей процес «евакуацією». Звідси можна виокремити наратив/тезу: «Ніякої депортації не існує, Росія проводить «евакуацію»».

К. Долгов: *Куда украл? Эти дети спасены! Я видел этих детей в Луганске, видел их глаза, видел их улыбки, их смех...»*. К. Долгов вчиняє аналогічно, коли заперечує депортацію українських дітей Росією, але натомість називає дії Росії «порятунком», контекстуально відсилаючись до так званої «евакуації». Цим самим він підмінює поняття: «депортація» замінюється на «евакуацію», адже тоді злочинні дії Російської Федерації стають насправді виправданими і благими, а будь-які перешкоди Росії на цьому шляху не сумісні з добрими намірами. Зі слів К. Долгова можна сформулювати наратив/тезу: «Українських дітей в Росію не крадуть, а рятують».

Ці два наведені вище наративи зустрічаються в різних конотаціях у російських медіа, але майже не відрізняються за змістом, з чого можна зробити висновок, що вони тісно пов'язані у смисловому плані. Тому вони підпадають під спростування, яке надає ресурс EUvsDisinfo. Спростування EUvsDisinfo ґрунтуються на висновках авторитетних правозахисних та інших профільних міжнародно визнаних організацій, звітів європейських країн, які вказують, що саме Російська Федерація вчиняє злочини проти українських дітей. Серед цих організацій називають ООН, Human Rights Watch, Amnesty International, які задокументували відповідні порушення з російської сторони²⁵. У спростуванні згадується заява Верховного комісара ООН у справах біженців, який заявив, що «надання [українським дітям російського] громадянства або їх усиновлення суперечить фундаментальним принципам захисту дітей у ситуаціях війни... Це те, що відбувається в Росії, і не повинно відбуватися...»²⁶.

²⁵ [Disinfo: The kidnapping of Ukrainian children by Russia is an absurd hoax \(euvsdisinfo.eu\)](https://euvsdisinfo.eu/)

²⁶ [U.N. refugee chief: Russia violating principles of child protection in Ukraine | Reuters](https://www.reuters.com/world/europe/un-refugee-chief-russia-violating-principles-child-protection-ukraine-2022-05-11/)

EUvsDisinfo також посилається на звіт Єльської школи громадського здоров'я, яка зробила висновки про те, що Росія депортує українських дітей і перешкоджає їх возз'єднанню з українськими сім'ями²⁷.

2. Ордер на арешт, виданий МКС (міжнародним кримінальним судом) проти Путіна, ставить нові виклики шансам на мир.

Наратив, ймовірно, спрямований на залякування західних країн, міжнародних наднаціональних органів. Це пов'язано із загрозою настання кримінальної відповідальності для президента Російської Федерації В. Путіна та його пособників. Країни Заходу наголошують на персональній відповідальності Володимира Путіна за агресивну війну Росії проти України²⁸. Аргументами EUvsDisinfo проти російського наративу є:

- Заяви авторитетних міжнародних політиків (у даному випадку заява Верховного представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки Ж. Борреля про відповідальність В. Путіна за агресивну війну Росії проти України)²⁹.
- Звіт Ради ООН з прав людини, у якому стверджується, що Російська Федерація здійснювала протиправні депортації: «Комісія дійшла висновку, що російська влада здійснила незаконні переміщення та депортації цивільних осіб та інших осіб, які перебувають під захистом, в межах України або до Російської Федерації відповідно. Це військовий злочин³⁰».
- Позиція Міжнародного кримінального суду, який заявив про наявність реальних підстав вважати В. Путіна та М. Львову-Белову винними у скоєнні злочинів³¹.
- Висновок Ради ЄС від 9 лютого 2023 року, в якому зазначено: «Росія повинна негайно припинити цю жорстоку війну. Європейський Союз підтримуватиме Україну стільки, скільки буде потрібно»³². Водночас Захід підтримує Україну військовою та фінансовою допомогою для

²⁷ [data \(conflictobservatory.org\)](https://data.conflictobservatory.org)

²⁸ [Disinfo: The arrest warrant issued by the ICC - International Criminal Court against Putin poses new challenges to chances for peace \(euvsdisinfo.eu\)](https://disinfo.eu/en/the-arrest-warrant-issued-by-the-icc-international-criminal-court-against-putin-poses-new-challenges-to-chances-for-peace)

²⁹ [Russia's military aggression against Ukraine: EU imposes sanctions against President Putin and Foreign Minister Lavrov and adopts wide ranging individual and economic sanctions - Consilium \(europa.eu\)](https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/09-russia-military-aggression-against-ukraine-eu-imposes-sanctions-against-putin-and-lavrov/)

³⁰ [A/HRC/52/62 \(ohchr.org\)](https://www.ohchr.org/en/hrc/52/62), с.11

³¹ [Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova | International Criminal Court \(icc-cpi.int\)](https://www.icc-cpi.int/news/press-releases/2023/02/09-situation-in-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-putin-and-lvova-belova)

³² <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2023/02/09/>

ефективної самооборони країни, відповідно до статті 51 Статуту ООН, для припинення загарбницької війни Росії проти України³³.

3. Таємне товариство педофілів мститья Путіну за ордер МКС.

Наратив стосується конспірологічних «змовницьких» теорій³⁴. Є схожий за змістом наратив: «Європа викрадає українських дітей». Така теза була неодноразово озвучена у російських медіа:

- a. **Телеканал «Планета РТР»:** М. Захарова (директорка департаменту інформації і преси МЗС РФ, офіційна представниця МЗС РФ) стверджувала, що органи та особи, які займалися ордерами на арешт В. Путіна та М. Львової-Белової заангажовані, оскільки на Заході є певні зацікавлені групи впливових осіб, які прагнуть ввозити українських дітей для потреб європейських педофілів та як ресурс «чорної трансплантології». На цьому телеканалі наратив про так зване «педофільське лобі» зустрічається ще декілька разів. У передачі «Вечер с Владимиром Соловьёвым» від 01.05.2023 о 01:01, йдеться про те, що США та інші держави Європи займалися геноцидом дітей, адже були втягнуті у торгівлю дітьми, а Росія рятує українських дітей від загрози, хоча країни світу засуджують такі дії Росії. Згадується також, що така діяльність мала на меті бізнес-вигоду і прикривалася державними органами. П. Астахов висловлює твердження, що американці вивозили дітей з метою втягування їх у проституцію, а потім стверджує, що сучасне розслідування стосовно вивезення українських дітей також ні до чого не призведе.

Павел Астахов (колишній дитячий омбудсмен РФ): *«В 2008 году Гватемала прекратила американское усыновление из-за того, что на Юге Америки вот этих ну таких близких к Латинской Америке приграничных районах была сеть борделей развёрнута, где гватемальские девочки, вывезенные американцами на усыновление, обслуживали клиентов. Вы слышите что-нибудь по этому поводу? Вы видели результаты расследования? Тишина. Это все закрывается сразу. Тема: в 2012 году журналисты Рейтерс вскрыли систему незаконного переусыновления и продажи детей. 35000 детей, в том числе которые передавались педофилам. Вы слышите где-нибудь результаты расследования американской фемиды? Нет, вот также заглохнет и это расследование. Вот также заглохнет, потому что они все одинаковые. Для американского*

³³ [Disinfo: The arrest warrant issued by the ICC - International Criminal Court against Putin poses new challenges to chances for peace \(euvsdisinfo.eu\)](https://euvsdisinfo.eu)

³⁴ <https://euvsdisinfo.eu/report/secret-society-of-paedophiles-takes-revenge-on-putin-with-icc-warrant>

политика иностранный ребенок... Да вообще для представителя политического истеблишмента Запада иностранный ребенок - это бизнес и политика. Все, ничего больше».

- b. **Интернет-ресурс «Общественная Служба Новостей»:** російський політолог Сергій Марков у розмові з кореспондентом повідомив, що продажем дітей займається зовсім не український уряд, а окремі корумповані чиновники. *С. Марков: «Бороться з цим ужасом і страданиями дітей можна тільки при допомозі спеціальної військової операції. Сьогодні важно піднімати цю тему в СМІ і частіше об цьому говорити. Запад не любить, коли піднімається тема педофільського лоббі. Іменно оно являється одним з головних організаторів цієї війни»³⁵.*
- c. **Интернет-ресурс «bloknot.ru»:** Шокирующою інформацією поділились полковник армії США Дуглас Макгрегор і польська правозащитниця Йоанна Пахвицевич. Екс-радянський радник Дональда Трампа, полковник американської армії Дуглас Макгрегор розповів, що на Україні «пропали» 50-60 тисяч українських дітей. Більшість з них стали добычею педофілів в США і Європі. А правозащитниця з Польщі Йоанна Пахвицевич відкрила механізм продажу українських дітей на Запад. Дуглас Макгрегор заявив: «Ми знаємо, що на Україні «пропали» 50-60 тисяч українських дітей, які стали добычею педофілів в США і на Заході. У нас відкриті кордони, на Запад переміщуються мільйони жінок і дітей з України, багато стають об'єктом уваги криміналу і сексуальних злочинів»³⁶. Усі ці наративи подібні за своїм змістом.

Відповідно до спростування EUvsDisinfo: станом на 21 березня 2023 року 464 дитини загинули, 935 були поранені, 389 вважаються зниклими безвісти, 16 226 депортовані, 308 раніше викрадених дітей повернулися в Україну³⁷. Наратив спрямований на дискредитацію МКС, західних країн та України, адже він у першу чергу змістовно пов'язаний із ордером МКС на арешт. Російська пропаганда намагається подати факт видачі МКС ордеру на арешт не як наслідок протиправних дій Російської Федерації та її очільників, а як елемент змовницької політики західних країн, які є противниками Росії. Російські дезінформаційні ЗМІ намагаються звести інститут МКС, який існує

³⁵ <https://www.osnmedia.ru/obshhestvo/politolog-markov-rasskazal-kak-pedofilskoe-lobbi-zapada-razvyazalo-voynu-na-ukraine/>

³⁶ <https://bloknot.ru/chp/desyatki-ty-syach-ukrainskih-detej-stali-doby-chej-evropejskih-i-amerikanskih-pedofilov-1102359.html>

³⁷ <https://euvsdisinfo.eu/report/secret-society-of-paedophiles-takes-revenge-on-putin-with-icc-warrant>

під егідою ООН і в якому задіяно 18 суддів, до окремих осіб, навіть не до самих суддів чи прокурорів, а до родича генпрокурора³⁸. Цим самим російська пропаганда намагається нівелювати авторитет цього інституту. Однією із перших яскравих згадок став коментар М. Захарової у передачі «Вечер с Владимиром Соловьёвым» від 20.03.2023, тобто через 3 дні після видачі МКС ордеру на арешт В. Путіна та М. Львової-Белової. У матеріалах EUvsDisinfo йдеться про те, що МКС видав ордери на арешт В. Путіна та М. Львової-Белової відповідно до статті 8(2)(a)(vii) та 8(2)(b)(viii) Римського статуту. Злочини були скоєні на окупованій українській території щонайменше починаючи з 24 лютого 2022 року. Марія Львова-Белова, народжена 25 жовтня 1984 року несе відповідальність за військовий злочин у вигляді незаконної депортації населення (дітей) і незаконного переселення населення (дітей) з окупованих територій України до Російської Федерації (відповідно до статей 8(2)(a)(vii) та 8(2)(b)(viii) Римського статуту). Злочини були скоєні на окупованій українській території щонайменше з 24 лютого 2022 року. У ордері вказано, що М. Львова-Белова несе кримінальну відповідальність за депортацію українських дітей, будучи причетною до цього злочину безпосередньо³⁹. Як доказ скоєного злочину М. Львова-Белова відкрито заявляє про те, як «успішно» проводить депортацію українських дітей. Окрім того, є підтверджені випадки видачі українським дітям нових документів, в яких сфальсифіковано дати їх народження.

4. Ордер МКС на арешт Путіна видали через те, що західні санкції не діють.

Такий наратив було озвучено у передачі «Вести» на каналі «Россия 24» 17.03.2023. Під час студійного включення М. Львової-Белової, російська дитяча омбудсмен заявила, що західні країни вдаються до рішення МКС та інших подібних інструментів, адже вони прагнуть цим залякати Росію. За даними EUvsDisinfo: Росія вдається до цих наративів, щоб уникнути відповідальності за свої злочини. Серед західних експертів і коментаторів ведуться справжні дослідження та дискусії щодо ефективності санкцій. Але всупереч тому, що має на увазі ця історія з дезінформацією, ордер Міжнародного кримінального суду на арешт Володимира Путіна є не ескалацією тиску Заходу на Росію перед «передбачуваним провалом» санкцій, а результатом недогляду Путіним за задокументованою практикою Росії незаконної депортації українських дітей. Європейський Союз висловив

---

³⁸ <https://euvsdisinfo.eu/report/secret-society-of-paedophiles-takes-revenge-on-putin-with-icc-warrant>

³⁹ <https://euvsdisinfo.eu/report/secret-society-of-paedophiles-takes-revenge-on-putin-with-icc-warrant>

підтримку розслідуванням прокурора МКС⁴⁰. Саме ЄС є тим міжнародним суб'єктом, який запроваджує санкційні пакети проти Росії, тому висловлення його підтримки є підтвердженням того, що можна надалі очікувати нових санкцій проти Росії і їх вдосконалення. Російський наратив про недовірливість санкцій покликаний применшити наслідки санкційного впливу на Росію та знизити авторитет МКС перед російською аудиторією.

5. Евакуація дітей з України відбувається згідно з гуманітарним правом.

Цей наратив трапляється в російських медіа у різних інтерпретаціях: «Росія евакуує дітей»⁴¹, «Росія та її очільники сприяють воз'єднанню дітей із сім'ями»⁴², «Росія сприяє адаптації дітей до мирного життя»⁴³ та інші. EUvsDisinfo у своєму спростуванні посилається на заяву МКС про ордер на арешт В. Путіна та М. Львової-Белової, а також на звіти міжнародно визнаних авторитетних правозахисних організацій таких як: ООН, Human Rights Watch та Amnesty International. Це повторюваний наратив, який заперечує військові злочини, скоєні російськими збройними силами та Російською Федерацією в Україні. В Україні досі тривають розслідування щодо злочинів Росії по відношенню до українського народу. Про викрадених дітей йшлося у заявах Президентки Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн, а також Верховного комісара ООН у справах біженців Філіппо Гранде⁴⁴.

Переважно ці та інші наративи доповнюються дезінформацією, яка має на меті дискредитувати Україну та її політичне керівництво у контексті захисту дітей. Як найбільш загальний наратив можна навести такий: Україна діє проти інтересів українських дітей. Цей наратив був взятий зі звіту дитячого омбудсмена РФ М. Львової-Белової від 4 квітня 2023 року⁴⁵: «Робота апарату уповноваженого безпосередньо у зоні СВО, комунікація з дітьми та їх батьками і аналіз публікацій у пресі демонструє, що Україна діє проти інтересів дітей». Цю тезу використано в публікації, яка розміщена на офіційному сайті дитячого омбудсмена РФ – високопоставленої посадової особи в Росії⁴⁶. Отже, ця публікація є відкритою для доступу та публічною і має статус офіційної. Це відображає офіційну позицію дитячого омбудсмена до злочинної депортації українських дітей, а також свідчить про явну

⁴⁰ <https://euvsdisinfo.eu/report/icc-arrest-warrant-against-putin-was-issued-because-western-sanctions-dont-work>

⁴¹ <https://iz.ru/1416213/2022-10-26/pochti-350-sirot-iz-donbasa-ustroeny-v-priemnye-semi-rossii>

⁴² <https://www.gazeta.ru/social/news/2022/11/29/19150075.shtml>

⁴³ <https://www.mk-donbass.ru/social/2022/07/19/podrostkam-iz-dnr-pomogut-adaptirovatsya-k-mirnoy-zhizni.html>

⁴⁴ <https://euvsdisinfo.eu/report/evacuation-of-children-from-ukraine-is-in-compliance-with-humanitarian-law>

⁴⁵ Activities of the Russian Federation Presidential Commissioner for Children's Rights Maria Lvova-Belova to protect children during a special military operation

⁴⁶ <http://deti.gov.ru/>

організованість, спланованість, узгодженість та системність дій керівництва РФ по відношенню до українських дітей. У звіті М. Львової-Белової є інші тези, які є формами попереднього нарративу про те, як Україна діє проти інтересів дітей⁴⁷:

- «Діти стають живими щитами для українських військових та неонацистських сил».
- «Україна переслідує російські сім'ї та сиріт Донбасу, яких ці сім'ї взяли під опіку, а також російських спеціалістів, які залучені до забезпечення гуманітарною допомогою дітей та їх сім'ї в нових регіонах Росії. Їм погрожують по телефону та через соціальні мережі. Особисті дані сімей та спеціалістів публічно доступні в Інтернеті».
- «Україна тисне на батьків, чий діти були відправлені у табори відпочинку і повернулися з таборів відпочинку на території Російської Федерації».

До них варто додати нарратив про те, як Україна «викрадає дітей» із сімей, які живуть на лінії фронту⁴⁸ або те, як «київський режим полює на дітей і насильно вивозить їх із прифронтових територій»⁴⁹. Дані ресурсу EUvsDisinfo вказують на те, що Україна не займається викраденням дітей, а подібні російські нарративи є спробою перекласти відповідальність за злочини РФ в Україні на українську сторону⁵⁰. Український уряд підтримує, проводить⁵¹ та фінансує⁵² евакуацію⁵³ та розміщення громадян України, у тому числі дітей з особливо небезпечних районів та територій ведення бойових дій. Кабінет Міністрів України 4 квітня підтримав ініціативу Донецької обласної військової адміністрації щодо обов'язкової евакуації 126 дітей із 21 населеного пункту області. Наголошується, що дітей евакуювали з небезпечних населених пунктів Донецької області виключно у супроводі батьків чи опікунів – про «викрадення дітей із сімей» не може бути мови. Дітей у супроводі батьків чи опікунів транспортують на броньованих машинах, евакуйованим сім'ям надається безкоштовне житло у безпечніших українських регіонах, а також соціальні гарантії, гуманітарна допомога та психологічна підтримка⁵⁴.

Наратив російської пропаганди про «викрадення Україною дітей» було виголошено В. Небензею 5 квітня під час так званої зустрічі за «формулою

⁴⁷ Activities of the Russian Federation Presidential Commissioner for Children's Rights Maria Lvova-Belova to protect children during a special military operation, с.10

⁴⁸ <https://www.stopfake.org/uk/strong-fejk-ukrayina-vikradaye-ditej-iz-simej-yaki-zhivut-na-liniyi-frontu-strong/>

⁴⁹ https://aif.ru/politics/world/angelskaya_ohota_na_detey_kuda_kiev_siloy_vyvozit_malyshey_iz_donbassa

⁵⁰ <https://www.stopfake.org/uk/strong-fejk-ukrayina-vikradaye-ditej-iz-simej-yaki-zhivut-na-liniyi-frontu-strong/>

⁵¹ [Триває евакуація з небезпечних територій України | Кабінет Міністрів України \(kmu.gov.ua\)](https://kmu.gov.ua)

⁵² [Про виділення коштів з резервн... | від 03.06.2022 № 446-р \(rada.gov.ua\)](https://rada.gov.ua)

⁵³ [Про проведення обов'язкової ев... | від 02.08.2022 № 679-р \(rada.gov.ua\)](https://rada.gov.ua)

⁵⁴ <https://www.stopfake.org/uk/strong-fejk-ukrayina-vikradaye-ditej-iz-simej-yaki-zhivut-na-liniyi-frontu-strong/>

Арріа» в ООН. Росія, маючи намір через ООН легалізувати агресію проти українського народу, а також позиціонувати себе як «миротворця». Як відповідь на це 49 країн-членів ООН прийняли спільну заяву, в якій звинуватили Росію «у поширенні дезінформації про масові викрадення та незаконну насильницьку депортацію тисяч українських дітей». Це підтверджує, що Росія вдається до системного маніпулювання та дезінформації, аби виправдати свої злочинні дії.

Російська пропаганда також часто використовує тему всиновлення українських дітей для того, аби продемонструвати «стурбованість» РФ безпекою дітей з окупованих територій України. Так, прикладом може слугувати сюжет 16.02.2023 о 19:08 у передачі «Вести» на каналі «РТР Планета». У сюжеті розповідають про зустріч В. Путіна з М. Львовою–Беловою щодо програми усиновлення дітей України громадянами РФ. Закадровий голос озвучує інформацію про те, що завдяки російським заявкам на усиновлення дітей з Донбасу вдалося оформити багатьох дітей-сиріт у російські сім'ї. У сюжеті зазначено, що губернатори також сприяли програмі з усиновлення дітей-сиріт. Далі озвучується інформація про те, що Росії вдалося вивезти ще більше дітей із зони бойових дій. У сюжеті В. Путін стверджує, що бойові дії на Донбасі протягом 8 років, «на жаль, зачіпали маленьких громадян Росії». Наприкінці йдеться про те, що для підлітків з території Донбасу інститут уповноваженого готує разом із центром «Сіріус» інтеграційні зміни, які описуються як «профорієнтація та моральна підтримка, щоб допомогти дітям адаптуватися до життя у новій країні». Після цього закадровий голос розповідає про те, як проводилося воєнно-патріотичне виховання «складних підлітків» у чеченській республіці.

Закадровий голос: Военно-патриотическую смену в прошлом году приняла у себя Чечня. Наставниками для так называемых «трудных подростков» со всей России стали ветераны СВО.

М. Львова-Белова: Мы бы хотели продолжить вот это для 1000 подростков. Сейчас цикл смен провести на Кавказе в разных регионах, и я хотела попросить немножечко денег на это.

Такі повідомлення були в онлайн медіа зокрема⁵⁵. Цей фрагмент вказує, по-перше, на наміри російського керівництва надалі проводити заходи із всиновлення українських дітей російськими сім'ями, а, по-друге, на наміри впроваджувати і розширювати так звані заходи «воєнно-патріотичного

---

⁵⁵ <https://www.mk.ru/politics/2023/02/16/detskiy-ombudsmen-lvovabelova-rasskazala-putinu-kak-usynovila-rebenka-iz-mariupolya.html>

виховання для дітей». Ці обидва аспекти будуть окремо розглянуті у 2 наступних підрозділах.

Усиновлення українських дітей російськими сім'ями у російській пропаганді

Сам термін усиновлення стосовно українських дітей в російських медіа зустрічається переважно у репортажах російських журналістів. Російські посадові особи цього терміну майже не вживають або принаймні замінюють його на «форму опікунства», «форму опіки», «тимчасове опікунство» або подібні:

А) В. Небензя: «В настоящее время только сироты и дети, оставшиеся без попечения родителей из учреждений, расположенных в административных границах ДНР и ЛНР на момент признания их независимости Российской Федерацией были переданы под временную предварительную опеку либо временное попечительство российских граждан».

Б) К. Мішонова: У нас до этих пор не существовало соглашений между Российской Федерацией и, соответственно, ДНР и ЛНР. И для нас понятно взять детей из другого государства, а им, в свою очередь, отдать детей в другое государство... Ну, невозможно было юридически. Это было незаконно. Вот как раз сплотились все заинтересованные ведомства, чтобы это стало возможным, заключили дополнительные соглашения, привели в порядок все документы. Сейчас это временная опека. Безусловно, мы будем смотреть, как будут развиваться события, и дальше уже это может быть и постоянная опека.

В) М. Львова-Белова: Но хочу подчеркнуть, что дети приехали под временную опеку, временные приёмные семьи, потому что изначально вы сказали про усыновление - это, ну немножко другая форма устройства. Дальше будет приёмная семья. Мы сейчас над этим работаем. Во вторник будет уже заседание первых штабов, которые должны урегулировать законодательство Российской Федерации и Л/ДНР для того, чтобы семьи могли уже спокойно заниматься воспитанием своих детей. Ну и плюс у нас есть ещё другие ребятки, которые я тоже, надеюсь, мы сможем разместить в наши российские семьи.

До того ж, російська пропаганда наголошує на тому, що таке опікунство оформлюється виключно для дітей-сиріт, хоча для цього необхідні певні законодавчі зміни в РФ. Про це заявляла і М. Львова-Белова на зустрічі із президентом РФ В. Путіним (фрагмент від 9 березня 2022 о 19:17 у передачі

«Вести» на каналі «РТР Планета»). У цьому відеофрагменті ведучий розповідає про зустріч президента Росії В. Путіна із уповноваженою з прав дитини Марією Львовою-Беловою, у ході якої було обговорено бюрократичні перешкоди оформленню вивезених з України дітей у російські сім'ї. Однією з таких перешкод було названо відсутність у багатьох дітей російського громадянства. В. Путін пропонує М. Львовій-Беловій внести свої пропозиції парламенту, щоб прискорити процедуру оформлення дітей.

Фактично В. Путін підтверджує, що українським дітям для набуття опікунства необхідна зміна громадянського статусу, що забороняється міжнародним правом. Вочевидь, для того, аби уникнути додаткової відповідальності за злочинну депортацію українських дітей В. Путін, а також причетні російські посадовці разом із російськими медіа використовують термін «форма опікунства» або «тимчасове опікунство», а не «усиновлення», що суперечило би нормам російського законодавства. Разом із тим, у деяких сюжетах у російських медіа згадується, що українським дітям надається громадянство Росії попри вже наявне українське. Таким чином, у сюжеті заявлено про нібито подвійне громадянство українських дітей (наприклад, сюжет фрагмент від 04.04.2023 о 18:14 у передачі «Вести» на каналі «Россия 24»):

Закадровий голос: Мария Львова-Белова сообщила о возвращении в семьи 16 украинских детей. Ранее они были эвакуированы в Россию из зоны СВО. Их жизни и здоровью угрожала опасность. И вот теперь они воссоединились со своими родными, проживающими на Украине и в других странах. 22 маленьких безнадзорных из Мариуполя, а также 380 осиротевших детей из ДНР и ЛНР были устроены в приёмные семьи в России. Все дети получили гражданство России, сохраняя при этом своё прежнее гражданство. Но таких планов, что они обязательно останутся в Российской Федерации, нет.

У одному із висловлювань П. Астахов (колишній дитячий омбудсмен РФ) стверджував, що у ході так званої «евакуації» у дітей не питали якого вони громадянства, а просто «вивозили, рятували»⁵⁶. Цим самим П. Астахов стверджує про невибірковий характер депортації українських дітей.

Є суттєві відмінності між тим статусом та правами, які надає усиновлення або опікунство в Російській Федерації. Усиновлення за даними звіту ОБСЄ дозволяє вносити фундаментальні зміни по відношенню до

---

⁵⁶ <https://rutube.ru/video/15a34a536f4a7c1111558bb93b463a9b/>

усиновленої дитини, включаючи зміну імені, дати та місця народження і навіть переоформлення свідоцтва про народження в рядку з цими змінами. Крім того, усиновлення може бути встановлено тільки в судовому порядку, і в Російській Федерації діє принцип таємниці усиновлення. Отже, де-факто – зазначається у звіті - стає неможливим встановити справжню особу усиновлених дітей. Тобто існує реальна загроза того, що усиновлених російськими сім'ями українських дітей стане ще складніше шукати і повертати до України, адже реальна інформація про дітей з України може приховуватися або спотворюватися⁵⁷. У звіті Місії ОБСЄ зазначається, що таке усиновлення є порушенням статті 21 Конвенції ООН про права дитини⁵⁸. Відповідно будь-яке сприяння усиновленню українських дітей російськими сім'ями, зокрема у вигляді так званих «поправок для спрощення надання російського громадянства» є таким самим порушенням цієї статті. Якщо у російському законодавстві будуть прийняті норми, які відрізняються за своїм правовим змістом від усиновлення і опікунства, але вміщуватимуть їх елементи, тоді українські діти у разі прийняття таких змін, ризикують стати заручниками правової невизначеності свого статусу в Російській Федерації, і, як наслідок», жертвами маргіналізації у російському суспільстві.

Відтак заяви високопоставлених російських посадовців про необхідність таких поправок, а також про роботу над ними свідчать про організовану на державному рівні злочинну діяльність із депортації українських дітей з ознаками геноциду.

Місія ОБСЄ відзначила численні законодавчі та виконавчі акти, прийняті в Російській Федерації як на федеральному, так і на регіональному рівнях, які стосуються спрощення отримання російського громадянства деякими категоріями українських дітей⁵⁹. Більше того, місія була повідомлена про численні випадки усиновлення українських дітей, які були здійснені, порушуючи статтю 21 Конвенції ООН про права дитини⁶⁰. Тобто попри заяви в російських медіа про те, що українських дітей не усиновлюють, а лише оформлюють під «тимчасову опіку», випадки реального усиновлення мали місце. Таким чином, російські медіа приховували факти незаконного усиновлення українських дітей і тим самим створювали такі умови, які сприятимуть подальшому вчиненню злочинів.

---

⁵⁷ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с. 62

⁵⁸ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с. 63

⁵⁹ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с. 62

⁶⁰ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с. 63

Попри те, що російські медіа поширюють інформацію про начебто «добровільну евакуацію», реальні факти, задокументовані місією ОБСЄ вказують на те, що факти насильницької депортації або «евакуації» без добровільної згоди таки були. Хоча міжнародне право вказує на те, що сторони повинні упереджувати жертви серед мирного населення і відтак евакуація дітей в Росію могла би мати гуманітарний характер, однак насправді так звана «гуманітарна евакуація» відбувалася з грубими порушеннями. Здебільшого йдеться про випадки, коли неуповноважена особа давала свою згоду на «евакуацію» дітей, а також пряме ігнорування незгоди уповноважених осіб на евакуацію дітей. Місії також відомі ситуації, коли російська влада переконувала, маніпулювала безвихідним економічним становищем сімей і навіть вдавалася до погроз, щоб спонукати батьків на згоду на вивезення їх дітей на територію Росії.

Натомість у російських пропагандистських медіа ця інформація заперечується або не згадується зовсім, адже «дітей евакуйовували виключно за добровільною згодою батьків»⁶¹. В інших випадках, таких як відокремлення дітей від батьків під час фільтрації, цілком очевидно, що це було насильницьким⁶². Місія фіксувала випадки, коли українські діти перебували в Росії набагато довше, аніж це могло бути обіцяним російською стороною, а процедура повернення дітей виявлялася набагато складнішою. Наприклад, були випадки вимагання російською стороною додаткових підтвердних документів від українських сімей, а також відомі випадки частого переміщення українських дітей, що загалом вказує на відсутність прагнення російської сторони до якомога скорішої репатріації українських дітей, що є дуже грубим порушенням міжнародного права⁶³. На додаток до цього, деякі російські посадовці прямо стверджують, що готують нормативно-правову базу, аби в подальшому українським дітям можливо було забезпечити постійну опіку. Яскравим прикладом цього є висловлювання К. Мішонової:

«У нас до цих пор не существовало соглашений между Российской Федерацией и, соответственно, ДНР и ЛНР. И для нас понятно взять детей из другого государства, а им, в свою очередь, отдать детей в другое государство... Ну, невозможно было юридически. Это было незаконно. Вот как раз сплотились все заинтересованные ведомства, чтобы это стало возможным, заключили дополнительные соглашения, привели в порядок все документы. Сейчас это временная опека. Безусловно, мы будем смотреть,

⁶¹ <https://www.kommersant.ru/doc/5826392?query=дети%20украины>

⁶² <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с.67

⁶³ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с.45

как будут развиваться события, и дальше уже это может быть и постоянная опека».

«...Сплотились все заинтересованные ведомства, чтобы это стало возможным, заключили дополнительные соглашения, привели в порядок все документы и есть юридическое, вообще, уже правомочная история, по которой дети на совершенно законных основаниях едут к нам в Подмоскowie».

Хоча у деяких російських медіа було заявлено, що українські діти не втрачатимуть громадянство України, в дійсності у Російській Федерації на законодавчому рівні було укладено порядок виходу з українського громадянства дітей віком до 14 років, у тому числі дітей, які не мають законних опікунів, дітей-сиріт, які перебувають у дитячих закладах, з одночасним набуттям російського громадянства⁶⁴. Деякі закони Російської Федерації, які стосуються порядку набуття російського громадянства громадянами України, суперечать принципу участі дитини у прийнятті рішення щодо неї або права дитини бути почутою, адже не передбачають, що у дитини до 14 років запитуватимуть чи хоче вона набувати російське громадянство⁶⁵. Тому попри ілюзорну пропагандистську картину про те, як Російська Федерація надає українським дітям додаткове російське громадянство, російські медіа та посадові особи приховують численні порушення міжнародного гуманітарного права, спотворюють факти скоєних злочинів і перекладають відповідальність за це на Україну та її західних партнерів.

Стирання національної ідентичності українських дітей

Діти є однією з найбільш вразливих категорій населення, а тому ключовим завданням держави в умовах війни є недопущення їх мілітаризації. Тому у ході моніторингу було звернено увагу на один із сюжетів на російському телебаченні. Йдеться про російський репортаж від 16.02.2023 о 19:08 на телеканалі «Планета РТР» у новинній передачі «Вести», де було згадано про воєнно-патріотичне виховання в Чечні, організоване для «складних підлітків». Дослівно пряма мова закадрового голосу:

«Военно-патриотическую смену в прошлом году приняла у себя Чечня. Наставниками для так называемых «трудных подростков» со всей России стали ветераны СВО».

---

⁶⁴ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с.56

⁶⁵ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с.57

Після цього зображується М. Львова-Белова, яка просить у В. Путіна виділити кошти на такі заходи, що свідчить про наміри російського дитячого омбудсмена надалі підтримувати і сприяти такому «вихованню», яке реально є перевихованням. Із прямої мови не одразу може бути зрозумілим, що до подібних заходів залучали українських депортованих дітей, однак дані звіту місії ОБСЄ слугують вагомою підставою вважати інакше. У звіті вказано, що місії відомі достовірні звіти про так зване «патріотичне виховання», яке включає вимоги співати гімн Росії, як правило, щодня, а також брати участь у різноманітних уроках, спрямованих на зміну розуміння українськими дітьми історії та географії, політичного контексту України та Росії. Так, наприклад, українські діти мають брати участь в уроках історії, які подають різні історичні факти у вигідному для Російської Федерації світлі. Важливо, що основою таких уроків є ідея про те, що Україна завжди була частиною Росії і її законне місце – бути частиною Російської Федерації⁶⁶. Місія не змогла встановити жодного випадку, коли навіть елемент української культури був би дозволений російською владою⁶⁷. Натомість українських дітей, яких депортували на територію Росії, інтегрують у російську освітню систему за російськими освітніми стандартами.

За інформацією, яка викладена у звіті місії ОБСЄ можна зробити висновок, що уряд Російської Федерації спрямовує зусилля на політичну соціалізацію українських дітей в російському суспільстві. Як доказ цього можуть послугувати зафіксовані місією ОБСЄ ситуації, коли українські діти проходили військову освіту, яка у тому числі займає їхнє дозвілля в рамках загальної освіти та/або позашкільної діяльності. Як стверджується у звіті, таке навчання має ознаки «обов'язкових або примусових ігор». Діти також зобов'язані вступати до молодіжних організацій, таких як військово-патріотичні клуби різних міст та так званий «Козацький кадетський корпус». У звіті наводиться приклад, коли віце-прем'єр-міністр республіки Татарстан Лейла Фазлєєва в серпні 2022 року зазначала, що «всі табори... спрямовані на патріотичне виховання молоді, розвиток комунікативних навичок, збереження [російської] мови, культурної спадщини»⁶⁸. Так зване «воєнно-патріотичне» навчання включало військову підготовку, а також уроки про військових діячів Російської Федерації і навіть навчання збиранню зброї, про що йдеться у звіті ОБСЄ⁶⁹.

---

⁶⁶ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с.55

⁶⁷ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с.64

⁶⁸ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с.64

⁶⁹ <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/542751.pdf>, с. 56

В умовах війни перевиховання українських дітей є не лише серйозним злочином проти міжнародного права, але й інструментом політики держави-агресора проти українського народу та його державності. Враховуючи те, що депортація українських дітей на територію Росії відбувається із численними грубими порушеннями міжнародного права, а саме: відсутністю згоди законних опікунів дітей чи їх батьків на вивезення дитини на територію Росії, сприянням російського уряду набуттю російського громадянства українськими дітьми, неврахуванням інтересів дитини щодо прийняття будь-яких рішень стосовно неї, фактичним усиновленням або наданням різного роду форм опіки, які призводять до подовження перебування українських дітей на території Росії, бюрократичним перешкоджанням українським батькам у возз'єднанні з дітьми, маніпулюванням та погрозами з метою схилення українських батьків віддати своїх дітей для вивезення до Росії, а також перенавчанням українських дітей із ігноруванням їх культурно-національних потреб та ідентичності, можна зробити висновок про явні і підтвержені фактично ознаки депортації та стирання національної ідентичності українських дітей. Саме тому про дії Росії у контексті вивезення українських дітей варто вживати термін «примусова депортація».

V. ВИСНОВКИ

У результаті проведення моніторингу російських медіа та аналізу їх повідомлень та сюжетів, можна зробити декілька висновків:

- 1) Російські чиновники та високопосадовці часто є джерелами наративів та дезінформації, яка стосується реальних обставин протиправного злочинного вивезення українських дітей на територію Російської Федерації. Вони висловлюються про це відкрито, публічно і на офіційному рівні як у Російській Федерації, так і на міжнародному рівні в рамках міжнародних організацій та заходів цих організацій. Це може свідчити про організовану і координовану на вищому державному рівні кампанію із депортації українських дітей та пропаганди такої депортації, у якій беруть участь російські державні і недержавні медіа, які були обрані для аналізу. У свою чергу, це вказує на цілеспрямований тривалий і системний характер такого пропагандистського впливу, який обслуговує злочинну політику Російської Федерації з депортації українських дітей.
- 2) Поширювана російськими посадовими особами та медіа інформація є переважно дезінформацією, яка у всіх випадках або дискредитує

Україну та її союзників, або виправдовує дії Росії у контексті депортації дітей, або вдається до цих двох прийомів одночасно. Це може свідчити про наявність у російському інформаційному середовищі у темі українських дітей дихотомії «ми-вони», де «ми (тобто Росія) вчиняємо виправдано і робимо добро, а «вони» (тобто Україна та країни Заходу) вчиняють зло і є противниками». Такий прийом є типовим для розпалювання ворожнечі і пропаганди війни.

- 3) Таким чином, російські медіа, поширюючи висловлювання російських посадовців та політиків щодо українських дітей, а також поширюючи власну дезінформацію з цього приводу, утворюють ізольоване від об'єктивної реальності інформаційне середовище, у якому Росія відіграє роль держави, яка «рятує» і чинить добро, а Україна та західні країни, які протистоять Росії – це зло. Це перешкоджає доступу громадян РФ до достовірної інформації про те, що насправді Росія вчиняє злочини, заохочує цивільне населення та армію РФ вчиняти ще більш жорстокі злочини проти українців, вводить в оману інших споживачів російських медіа на територіях за кордоном, на які поширюється супутниковий сигнал або де можуть без обмежень функціонувати російські онлайн-медіа і створює ситуацію, коли ці протиправні злочини виправдовуються і толеруються, а тому не заслуговують уваги у світі. Усе це супроводжується систематичним і грубим порушенням міжнародного гуманітарного, російського та українського права.
- 4) Депортація українського населення – це одна із ознак геноциду українського народу і вона мала численні фактичні підтвердження у звітах міжнародних правозахисних та наднаціональних організацій. Депортація українських дітей є складовою депортації українського населення і здійснювалася задля стирання національної ідентичності українських молодих поколінь. Виправдовування депортації у російських медіа і дискредитація російськими медіа України та західних країн є намаганням Російської Федерації уникнути відповідальності за скоєні злочини і заручитися більшою підтримкою злочинної політики російського політичного керівництва серед населення та на рівні міжнародної спільноти. Тому виправдання депортації українських дітей російськими медіа є подальшим заохоченням геноциду українського народу, що вказує на причетність юридичних (медіа) та фізичних медійних осіб до злочинів, скоєних державою-агресором, зокрема до геноциду. Саме тому Російська Федерація в особі її політичних лідерів та високопосадовців, а також безпосередніх виконавців злочинних діянь та їх пособників, якими є у тому числі російські медіа вчиняють злочини,

за які передбачена кримінальна відповідальність за міжнародним правом.